

20. nedeľa v Cezročnom období

Jer 38, 4-6. 8-10
Ž 40, 2-3a. 3b-d. 4. 18
Hebr 12, 1-4
Lk 12, 49-53

V posledných desaťročiach sa pojem „rodinné hodnoty“ v americkej spoločnosti stal takmer ekvivalentom k pojmu „kresťanská kultúra“. Vplyvné kresťanské organizácie prijali názvy ako „Zamerané na rodinu“, „Americká rodinná asociácia“, „Rada pre výskum rodiny“... U katolíkov máme „Katolícku rodinnú zem“, „Tradíciu, rodinu a majetok“ alebo „Inštitút katolíckej rodiny a ľudských práv“, lepšie známy ako „C-FAM“. Prirodzená rodinná jednotka – založená na manželovi a manželke, ktorí sa výlučne, natrvalo a verejne zaviazali zdieľať spolu život a vychovávať spolu deti – je pod takým politickým a spoločenským tlakom, že niekedy kresťanstvo takmer identifikujeme ako sociálne hnutie na podporu rodinného života. V tomto kontexte môžu byť nedeľné omšové čítania znepokojujúce. Ježiš hovorí, že neprišiel priniesť pokoj, „Nie ..., ale (skôr) rozdelenie.“ Pardón? Pane, pri všetkej úcte, nie je jedným z tvojich mesiášskych titulov „Knieža pokoja?“ Potom Pán znova hovorí o spôsobení rozdelenia a boja v rodinách – sporu v rodinnej jednotke, ktorý spôsobí Ježiš! Ako to tak môže byť? Vari Ježiš neverí v „rodinné hodnoty“?

Prvé čítanie | Jer 38, 4-6. 8-10

Kniežatá povedali kráľovi: „Trebá zabiť Jeremiáša, lebo sa takýmito rečami usiluje oslabiť ruky bojovníkov, ktorí zostali v tomto meste, aj ruky všetkého ľudu. Tento človek nehľadá pokoj tohoto ľudu, ale nešťastie.“

Kráľ Sedekiáš odpovedal: „Ved’ ho máte v rukách! A ani kráľ nič nezmôže proti vám.“ Vzali teda Jeremiáša a hodili ho do cisterny kráľovho syna Malchiáša, ktorá bola v strážnom nádvorí; povrazmi spustili Jeremiáša do cisterny, v ktorej nebola voda, ale bahno, a Jeremiáš zapadol do bahna.

Tu Abdelmelech vyšiel z kráľovského paláca a povedal kráľovi: „Pán môj, kráľ, zlé bolo všetko, čo urobili títo mužovia prorokovi Jeremiášovi, keď ho hodili do cisterny, aby tam umrel hladom, lebo v meste už niet chleba.“ Nato kráľ rozkázal Etiópčanovi Abdelmelechovi: „Vezmi si odtiaľto tridsať mužov a vyťahni proroka Jeremiáša z cisterny skôr, ako zomrie!“

Kniha proroka Jeremiáša je najdlhšou prorokickou knihou v tradičnom hebrejskom (masoretskom) texte. Napriek tomu je svojím teologickým a liturgickým vplyvom jednoznačne na druhom mieste po Izaiášovi. Medzi Izaiášom a Jeremiášom je množstvo tematických, literárnych a teologických podobností, ale významný rozdiel je v tom, že u Jeremiáša hrá osoba a životopis samotného proroka oveľa výraznejšiu úlohu. V skutočnosti, ako už bolo uvedené pri inej príležitosti, tradícia pozerá na Jeremiáša ako na hlavného trpiaceho proroka a viacero učencov sa domnieva, že „Trpiaci služobník“ druhej polovice Izaiáša bol odvodený od vzoru Jeremiáša. Takže nie je prekvapujúce, že Jeremiáš je prvým z literárnych prorokov, s ktorým Ježiša porovnávali jeho súčasníci: "Za koho pokladajú ľudia Syna človeka?" Oni vraveli: "Jedni za Jána Krstiteľa, iní za Eliáša a iní za Jeremiáša alebo za jedného z prorokov." (Mt 16, 13-14)

Proroctvá a udalosti z Knihy Jeremiášovej nie sú rovnomerne rozdelené do celého obdobia vlády kráľov, počas ktorého pôsobil, ale sú zoskupené okolo dátumov krízy:

- (1) 609 pred Kristom, rok Joziášovej smrti, zosadenie Joachaza/Seluma a prvý rok vlády Joakima (22, 11 - 23; 26, 1 - 24);
- (2) 605 pred Kristom, štvrtý rok Joakima, rok bitky pri Karchemiši (v ktorom Babylon porazil Egypt v boji o kontrolu nad Blízkym východom), uvalenie babylonskej zvrchovanosti na Judsko a počiatkové, malé vyhnanstvo rukojemníkov z vyššej triedy do Babylonu (25, 1 - 38; 36, 1 - 32; 45, 1 - 5; 46),
- (3) 597 pred Kristom, rok, keď Jechoniáš vydal Jeruzalem Nabuchodonozorovi, babylonskému kráľovi, a do Babylonu smerovala druhá, najväčšia vlna vyhnanco; nástup Sedekiáša (24, 1 - 10; 27, 1 - 29, 32),
- (4) 587 pred Kristom, rok zničenia chrámu a Jeruzalema, koniec Dávidovej vlády a tretia a posledná vlna vyhnanco do Babylonu. Všetky slová a skutky z Jer 21, 1 - 10; 32, 1 - 34, 22; 37, 1 - 44, 30; a 52, 1 - 30 pochádzajú z obdobia jedného alebo dvoch rokov pred alebo po tomto dátume. Zahŕňa to aj naše prvé čítanie.

Čítanie je úryvkom, ktorý sa často nazýva „Jeremiášovo umučenie“, teda Jer 37 - 45, ktorý tvorí osobitný úsek s historickým príbehom Jeremiášovej skúsenosti počas posledných rokov Jeruzalema, pričom kapitola 45 tvorí akýsi epilóg.

Počas Nabuchodonozorovho posledného obliehania Jeruzalema v posledných rokoch vlády Sedekiáša prosil kráľ Jeremiáša o príhovor u Pána, ale prorok jasne informoval kráľovský dvor, že babylonské vojsko zvíťazí a že nevyhnutne príde zničenie a vyhnanstvo (37, 1 - 10).

Počas prestávky v obliehaní sa Jeremiáš pokúsil ísť do Anatótu, aby navštívil majetok svojich predkov, ale bol obvinený z dezercie k nepriateľovi a uväznený na „nádvorí stráže“ (37, 11 - 21). Judské kniežatá sa s týmto trestom neuspokojili, pretože Jeremiášovo pokračujúce kázanie o porážke Judska demoralizovalo obyvateľstvo, a tak ho nechali hodiť do cisterny, aby zomrel. Etiópskemu kráľovskému služobníkovi, eunuchovi Abdemelechovi, sa podarilo získať kráľovské povolenie a zachrániť proroka pred pomalou smrťou v cisterne a umiestniť ho späť do väzby na strážnom nádvorí (38, 7 - 13). Kráľ sa dohodol na súkromnom stretnutí s Jeremiášom, aby sa spýtal na Pánovo slovo týkajúce sa jeho osudu z rúk Babylončanov, ale nebral na vedomie prorokovo varovanie a nekonal podľa neho (38, 14 - 28). V zostávajúcich kapitolách „Jeremiášovho umučenia“ sa odohráva neodvratné: Babylon dobyje a zničí Jeruzalem a Jeremiáš je nakoniec násilne odvlčený do Egypta so zvyškom Židov, ktorí prežili.

Jedným z ďalších hlavných príspevkov Jeremiáša k dejinám spásy a kresťanskej teológii je jeho vlastná osoba ako predobraz Krista, ktorým bol viac než ktorýkoľvek iný prorok. Životopis hrá malú úlohu u Izaiáša, ale veľkú úlohu u Jeremiáša. V mnohých ohľadoch je osoba proroka Jeremiáša natoľko pohltená jeho prorockou službou, že jeho vlastné skúsenosti, rovnako ako jeho slová, sa premenia na „proroctvo“. Cirkev už dlho uznáva pozoruhodnú súvislosť medzi charakterom a útrapami Jeremiáša a Ježiša, ktoré sa začali už za života Pána (pozri Mt 16, 14). Tieto podobnosti sme uviedli v našom komentári k 4. nedeli v Cezročnom období.

Responzóriový žalm | Ž 40, 2-3a. 3b-d. 4. 18

R.: Pane, príd' mi čím skôr na pomoc.

*Čakal som, čakal na Pána †
a on sa ku mne sklonil *
a vyslyšal môj nárek. R.
Vytiahol ma z jamy hrôzy, z bahnitého kalu. †
Nohy mi postavil na skalu *
a kroky mi upevnil. R.
Do úst mi vložil pieseň novú, *
chválospev nášmu Bohu.
Mnohí to uvidia a bázeň ich naplní *
a budú dúfať v Pána. R.
Ja som síce biedny a úbohý, *
no Pán sa stará o mňa.
Ty si moja pomoc a môj osloboditeľ, *
Bože môj, nemeškaj. R.*

Žalm 40 končí spolu so Žalmom 41 prvú knihu žalmov Dávidovým nárekom v núdzi a prosbou o Pánovu pomoc. Pre prvú knihu Žaltára je typické, že Dávid je zvyčajne v núdzi a sužovaný nepriateľmi. Žalm 40 je “toda” žalm, ktorý výslovne odkazuje na niektoré aspekty rituálu “toda” (ďakovná obeta) vo svätyni, ako je verejné vzdávanie vdaky pred zhromaždenými veriacimi (v. 10). Avšak Žalm 40 je nezvyčajný v tom, že obracia typický priebeh žalmov “toda”. Väčšina z nich začína nárekom alebo aspoň spomienkou na čas náreku a potom smeruje k chvále a vďake. Žalm 40 sa začína vďakou a chválou za Božie vyslobodenie, ale vo verši 11 odbočuje, lebo sa objavuje nová hrozba pre pokoj a zdravie Dávida.

V tejto liturgii nás zaráža podobnosť Dávidovej skúsenosti s Jeremiášovou:

*(Pán) vyslyšal môj nárek.
Vytiahol ma z jamy brôzy, z bahnitého kalu.
Nohy mi postavil na skalú
a kroky mi upevnil.*

Spomienka na Božiu vernosť nám (ako Jeremiášovi a Dávidovi) dáva dôveru, aby sme mohli volať k Bohu o pomoc pri prekážkach, ktorým stále čelíme:

*Ja som síce biedny a úbohý,
no Pán sa stará o mňa.
Ty si moja pomoc a môj osloboditeľ,
Bože môj, nemeškaj.*

Druhé čítanie | Hebr 12, 1-4

Bratia, obklopení takým oblakom svedkov, zhodíme všetku príťaž a hriech, ktorý nás opantáva, a vytrvalo bežme v závode, ktorý máme pred sebou, s očami upretými na Ježiša, pôvodcu a zavŕšiteľa viery. On namiesto radosti, ktorá sa mu núkala, vzal na seba kríž, pohrdol potupou a sedí po pravici Božieho trónu. Myslite na toho, ktorý zniesol také protirečenie hriešnikov, aby ste neochabovali a neklesali na duchu. V boji proti hriechu ste ešte neodporovali až do krvi.

Naše druhé čítanie sa prozreteľne hodí k téme prvého čítania a evanjelia. Autor listu Hebrejom pripomína Kristov „zostup“ do utrpenia kríža a jeho „výstup“ z jamy utrpenie po pravici Boha. Keďže Ježiš prijal utrpenie a triumfoval nad ním, pokračoval vo veľkej hebrejskej tradícii prorokov ako Jeremiáš, len dokonalejšie. Spomeňme si na Ježišove slová z blahoslavenstiev:

“Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť; radujte sa a jasajte, lebo máte bojnú odmenu v nebi. Tak prenasledovali aj prorokov, ktorí boli pred vami” (Mt 5, 11 - 12).

Fráza „proroci, ktorí boli pred vami“ znamená, že my sme v istom zmysle vstúpili do prorockej tradície; a je to skutočne tak (pozri § 783 KKC). Nemajme postoj “beda mi!”, keď čelíme odporu – a to dokonca aj v rámci Cirkvi! – preto, lebo sa snažíme byť verní Kristovi a nástupcom jeho apoštolov. Ak sme nažive a máme možnosť čítať si tento text, ešte sme “neodporovali až do krvi”.

Evanjelium | Lk 12, 49-53

Ježiš povedal svojim učeníkom: „Oheň som prišiel vrhnúť na zem; a čo chcem? Len aby už vzplanul! Ale krstom mám byť pokrstený a ako mi je úzko, kým sa to nestane! Myslite si, že som prišiel darovať pokoj zemi? Nie, hovorím vám, ale rozdelenie. Lebo odteraz sa päť ľudí v jednom dome rozdelí: traja proti dvom a dvaja proti trom. Rozdelia sa otec proti synovi a syn proti otcovi, matka proti dcére a dcéra proti matke, svokra proti neveste a nevesta proti svokre.“

V tomto evanjeliu nám Ježiš pripomína, že existuje vyšší záväzok než rodinné putá: záväzok voči samotnému Bohu. Niekedy sú záväzky voči Bohu a rodine vzájomne prepojené a navzájom sa podporujú. Štvrté prikázanie znie: „Cti otca svojho a matku svoju“ (Ex 20,12). Syn, ktorý robí pokánie zo svojho sebeckva a obráti sa k Bohu, prejaví poučený Desatorom česť svojim rodičom a potom sa stane lepším synom. Podobne svätý Pavol prikazuje manželom: „Muži, milujte manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev“ (Ef 5, 25). A otcovi: „Nedráždite svoje deti k hnevu“ (6, 4). Takže ženatého muža a otca, ktorý činí pokánie a obráti sa k Bohu, poučia tieto verše a stane sa lepším manželom a rodičom.

Sú však aj príležitosti, kedy oddanosť Bohu, a konkrétne Ježišovi Kristovi, je v rozpore s očakávaniami našich rodinných príslušníkov voči nám, a výsledný konflikt sa potom veľmi ťažko znáša. Pravda viery a Božie volanie v živote nie sú veci, o ktorých sa dá vyjednávať, aby sme sa vyhli treniciam v rodine:

Kto miluje otca alebo matku viac ako mňa, nie je ma boden. A kto miluje syna alebo dcéru viac ako mňa, nie je ma boden (Mt 10, 37).

Ako poznamenáva pápež Benedikt XVI. vo svojej knihe Ježiš Nazaretský, poukazuje na to významný americký rabín a učenec Jacob Neusner: Pri takýchto tvrdeniach Ježiš v podstate tvrdil, že je Bohom, pretože v judaizme mohli byť rodinné väzby morálne zavrhnuté len kvôli Bohu alebo jeho zákonu.¹ V tomto Neusner podporuje silný argument Branta Pitreho v knihe *The Case for Jesus: The Biblical and Historical Evidence for Christ (Prípady Ježiš: biblické a historické dôkazy)*, konkrétne, že Ježiš o sebe vo všetkých štyroch evanjeliách tvrdí, že je Bohom, ale na rozpoznanie tejto skutočnosti je potrebné dôkladné chápanie židovskej kultúry.

V Spojených štátoch je asi šesť miliónov konvertitov na katolicizmus a mnohí z nich museli v určitom bode svojej duchovnej cesty čeliť realite z Mt 10, 37 a Lk 12, 52 – 53, keď pochopili, ako budú na ich obrátenie reagovať ich nekatolícki rodinní príslušníci. Iní boli na ceste do Katolíckej cirkvi, no zastali skôr, než by „preplávali Tiber“, pretože neboli ochotní vyvolať konflikt s rodinou, ktorá bola silne protestantská. A predsa obrátenie ku Kristovi v jeho Cirkvi v americkom kontexte sa dá len ťažko porovnávať s utrpením tých, ktorí sa rozhodli opustiť islam.² Rozdelenie v rodinách kvôli Kristovi nie je len nejaký jav z minulosti. U nás je to dnes každodenná realita.

Konflikt v rodinách nevzniká len kvôli jednému členovi, ktorý túži nasledovať Krista alebo vstúpiť do jeho Cirkvi. Konflikty spôsobujú aj iné formy poslušnosti: nie málo mladých mužov a žien vstúpilo do kňazského alebo rehoľného stavu napriek odporu svojich rodičov. Hoci vyrastajú v jednej domácnosti, rôzne deti často prijímajú (alebo odmietajú!) vieru v rôznej miere, čo pri rodinných stretnutiach vedie k zhoršeniu medzi sestrou, ktorá žije celé cirkevné učenie, a jej bratmi, ktorí selektívne odmietajú všetko, čo je viac „politicky nekorektné“.

Všetky tieto formy konfliktov treba znášať v jednote s Kristom, ktorý za nás vytrpel kríž. V konečnom dôsledku rodina Božia víťazí nad prirodzenou rodinou:

„Mojou matkou a mojimi bratmi sú tí, čo počúvajú Božie slovo a uskutočňujú ho“ (Lk 8, 21).

Pri spätnom pohľade si uvedomujeme, že dejiny spásy sú plné rodinných konfliktov, ktoré majú svoj pôvod v rozdielnych vzťahoch k Bohu. Kain závidel Ábelovi, že sa zblížil s Bohom, a zabil ho. Jakub chcel prísľuby zmluvy, zatiaľ čo Ezau nimi pohrdal. Jozefovi bratia sa ho snažili zabiť pre pohoršenie nad jeho prorockými snami. Mojžišov vlastný brat a sestra sa ho pokúsili zbaviť vedenia v Izraeli zo závidy voči jeho prorockému postaveniu.

¹ Pozri Benedikt XVI./Joseph Ratzinger, *Ježiš Nazaretský: Od krstu v Jordáne po premenenie*.

² Pre ilustráciu si prečítajte príbeh jedného muža. Napísal ho Joseph Fabelle, *Za každú cenu* (Redemptoristi - Slovo medzi nami, 2015).

A mohli by sme citovať mnoho ďalších príkladov, vrátane Jeremiáša, ako sme spomínali vyššie (Jer 12, 6). Evanjelium tejto nedele nám pripomína, že hoci pokoj je dobrý, Ježišovým prvoradým poslaním nebolo nastoliť sociálny mier v tomto svete a v tomto živote. Keby to bolo bývalo jeho poslanie – čo si mnohí myslia! — očividne zlyhal. Namiesto toho bolo Ježišovým poslaním ukázať tým, ktorí po tom túžia, „tesnú bránu“, ktorá vedie k spásu (Mt 7, 13–14), cestu, ktorou je on sám (Jn 14, 6). Mier má príliš vysokú cenu a tou je nevera Kristovi. Je teda dobré a správne pracovať na zákonodarstve a sociálnej podpore manželstva a rodiny a milovať svojich rodinných príslušníkov a budovať „radostné kresťanské domovy“, ako to opísal sv. Josemaría; no musíme byť pripravení vydržať spory a konflikty, ktoré môžu nastať, keď budeme nasledovať cestu pravdy k cieľu, ktorým je Osoba.